

Vè Cicle de Conferències CITERIOR
Ideologia, pràctiques rituals i banquet al nord-est de la
Península Ibèrica durant la Protohistòria.

Resums de les conferències programades.

Tarragona, febrer- març 2009

Conferències incloses en el cicle “Ideologia, pràctiques rituals i banquet al nord-est de la península ibèrica durant la protohistòria” :

“Comensalitat durant el Bronze Final i la Primera Edat del Ferro: dipòsits relacionats amb el consum en contextos domèstics i funeraris.”

F. Javier López Cachero (Universitat de Barcelona)
Silvia Albizuri (Associació Catalana de Bioarqueologia)

En aquest treball es pretenen comparar els materials recuperats en contextos de consum i preparació d'aliments, tant domèstics com funeraris, per tal de definir clarament aquelles pautes que poden ser susceptibles d'ésser considerades rituals de les que no ho són. Només si som capaços d'aconseguir definir amb un mínim d'exactitud en què consisteixen i com es desenvolupen les formes de consum domèstic, podrem arribar a definir autèntiques pràctiques rituals, tant en contextos d'hàbitat com en contextos funeraris. Per tant, proposem la comparació de la documentació arqueològica procedent d'hàbitats i necròpolis, principalment de la fauna i dels conjunts ceràmics, com a elements més definitoris de pautes de consum, per sobre, fins i tot, d'altres elements com la vaixel·la metàl·lica o els estris de cuina que sovint apareixen sense una clara relació amb la preparació i el consum d'aliments.

“Arqueologia del banquet. Ritualització, semiòtica dels aliments i anàlisi contextual.”

Samuel Sardà Seuma (Universitat Rovira i Virgili)
Jordi Diloli Fons (Universitat Rovira i Virgili)

La pràctica del banquet actua com un dels conceptes multiculturals més importants per entendre una àmplia gama de processos, des de l'obtenció d'excedents i el funcionament dels sistemes d'intercanvi, fins a l'emergència de les desigualtats socials i l'obtenció de poder polític. Tanmateix, no ha estat fins a la dècada dels 90 quan l'arqueologia ha començat a mostrar un interès creixent per aproximar-se al coneixement d'aquelles esferes de la vida social que estan vinculades al consum comunitari de la beguda i dels aliments, superant definitivament aquella antiga concepció hedonista del banquet extreta dels passatges homèrics. En aquest gir interpretatiu, hi han influït no només les aportacions efectuades des de l'antropologia i la sociologia, sinó també el desenvolupament d'una arqueologia fortament vinculada a l'estudi dels aspectes contextuais.

“Menjant plegats. Reflexions al voltant d'un conjunt de vaixel·la recuperat a l'assentament del primer ferro de Sant Jaume (Alcanar, Montsià).”

David Garcia i Rubert (GRAP-UB)
Isabel Moreno Martínez (GRAP-MAC)

El grau de complexitat interna de qualsevol societat es projecta sovint en els objectes i estructures que els membres d'aquesta comunitat utilitzen. És aquesta idea bàsica la que fa possible que la recerca arqueològica es plantegi la possibilitat de reconstruir, si més no parcialment, els sistemes d'integració socials i polítics de les comunitats humanes del passat. Amb tot, la majoria d'investigadors són també conscients que aquesta reconstrucció parteix de manera gairebé exclusiva de la interpretació que fem del registre arqueològic, caracteritzat per problemàtiques diverses que en algun cas poden fer variar significativament la nostra lectura. Entre els anys 2000 i 2001 fou recuperat al jaciment del primer ferro de Sant Jaume (Alcanar, Montsià) un conjunt de vaixel·la amb un alt nivell d'integritat. Les seves característiques i el context de localització permeten interpretar-lo, al nostre entendre, com un element destinat a ser emprat en contextos de pràctiques de consum comunitari de menjar i beguda. Descriurem, doncs, els trets essencials d'aquest conjunt de vaixel·la, aprofundint en la seva eventual interpretació en el context social, econòmic i polític en què s'insereix, el de les comunitats del primer ferro de les terres del Sénia. Finalment, aprofitarem aquest cas d'estudi per tal de reflexionar al voltant de la inevitable problemàtica associada a la interpretació d'aquests conjunts de vaixel·la antics.

“Banquet funerari i elements de banquet en tombes del nord-est de la península ibèrica entre la primera edat del ferro i l'ibèric antic.”

Raimon Graells Fabregat (Universitat de Lleida)

Núria Rafel Fontanals (Universitat de Lleida)

Els gestos del ritual funerari s'identifiquen a partir de les fonts clàssiques, les dades antropològiques i l'arqueologia. L'estudi comparat d'aquestes informacions ha permès crear un escenari en el que es creuen problemes de diferents tipus i de diversos àmbits culturals. Un exemple és la lectura tradicional dels elements de banquet en tombes que s'han interpretat com a contextos vinculats a la pràctica del banquet funerari. Però d'altres propostes han considerat l'ús d'aquests elements simplement com a símbols d'estatus o bé com a fórmula d'expressió d'altres pràctiques rituals com la libació funerària. El treball presenta la diferenciació entre les múltiples interpretacions que poden tenir els elements de banquet en el registre funerari del nord-est de la península ibèrica. Es proposa una distinció entre els diferents usos dels elements de banquet en àmbit funerari com a reflex dels comportaments socials que se succeeixen durant el període comprès entre *circa* 600 i el 500 aC a Catalunya.

“Menjar, beure, cremar. Els rituals com a pràctiques relacionals durant l'Edat del Ferro”

Mireia López-Bertran (Universitat Pompeu Fabra)

Jaime Vives-Ferrándiz (Servei d'Investigació Prehistòrica de València)

Tradicionalment, hom ha identificat els rituals en el registre arqueològic a partir de les activitats i dels materials que no troben explicació satisfactòria des d'un punt de vista del coneixement racional, tot relacionant-les amb el culte, les divinitats, o la mort. Els rituals, així entesos, serien entitats universals, en moltes ocasions il·lògiques, que explicarien situacions geogràfica i cronològicament diferents. Tanmateix, els rituals són sobretot coses que es fan. Són part de la vida de les societats, i no es perceben com a activitats estranyes pels qui les realitzen. Tampoc no estan separades d'altres de quotidianes, sense les quals, a més a més, no s'entendrien o no adquiririen totes les dimensions específiques. Podríem dir que identifiquem rituals -inusuals- perquè són diferents d'altres pràctiques -quotidianes-. Ara bé, com identifiquem en el registre aquestes diferències? Quin tipus de cultura material ens pot informar dels rituals i quina no? Aquesta natura relacional i sobretot pràctica dels rituals és la que volem explorar. L'aplicarem a diferents casos d'estudi en els quals el consum de menjars i begudes juga un paper important. A més a més, volem analitzar altres qüestions, com ara el caràcter que tenen paraules com banquet, reunió comensal, o festa, quan s'apliquen a situacions de l'antiguitat; i més concretament, ens interessa plantejar per què es van realitzar, i què varen significar aquestes activitats per la gent que va estar implicada i, sobretot, què va motivar-los a participar-hi.

“Poder, vaixella de luxe i cervesa: Polibi i els banquets dels reis ibèrics.”

Pierre Moret (Université de Toulouse)

Un text poc conegut de Polibi (XXXIV, 9, 14) tracta de “cert rei íber que havia tractat d'igualar el luxe dels feacis, excepte en el fet que les cràteres que estaven col·locades al centre de la casa només contenien cervesa de civada, malgrat que estaven fetes de plata i or.” Amb to irònic, Polibi ens parla d'un monarca que acumula riqueses, com els reis mítics d'Homer, però que no deixa de ser un bàrbar perquè enmig d'aquest luxe ostentós conserva costums indígenes d'un home poc civilitzat, com la de beure cervesa. Deixant de banda els prejudicis hel·lenocèntrics de Polibi, intentarem analitzar aquest text i buscar, amb l'ajuda de l'arqueologia, la part de realitat que encobreix sobre el banquet dels íbers.

“Comerç colonial, comensalitat i canvi social a la Protohistòria de Catalunya.”

Joan Sanmartí (Universitat de Barcelona)
David Asensio (Universitat Autònoma de Barcelona)
Mª Carme Belarte (ICAC)
Jaume Noguera (ICAC)

La hipòtesi de partida d'aquest treball és que el volum, naturalesa i, en part, l'origen dels materials d'importació documentats en els jaciments indígenes de Catalunya des de l'establiment dels primers contactes colonials és funció, essencialment, del paper que aquestes importacions tenen en les relacions socials de les comunitats indígenes i de les estratègies de les elits per assolir, conservar i augmentar el seu poder. A partir de l'anàlisi tipològica, funcional i quantitativa d'una sèrie de conjunts representatius, i també de la contrastació amb altres aspectes de la documentació material, s'intenta verificar aquesta hipòtesi i analitzar les formes que pot haver adoptat el banquet en els diferents períodes, en funció dels canvis estructurals de les pròpies societats indígenes i de les estratègies canviants de les elits per assolir els seus objectius.

Conferència extra (arqueologia clàssica):

“Loca sacra: banquets i rituals cerimonials en època romana i tardo-antiga.”

Ricardo Mar Medina (Universitat Rovira i Virgili).
Eva Subías Pascual (Universitat Rovira i Virgili).

En època romana i tardo-antiga les pràctiques de consum ritual ocupen un paper especialment destacat en el marc de les activitats litúrgiques que es desenvolupen tant en els santuaris com en les necròpolis. En aquest sentit, cal prestar especial atenció a les característiques arquitectòniques i al repertori de materials que defineixen un ús funcional específic de determinats espais cultuals i de determinats contextos funeraris. En el present treball volem aprofundir, d'una banda en l'estudi dels banquets i rituals cerimonials en relació a l'evolució de l'arquitectura palacial romana, prestant especial atenció a les evidències documentades al santuari de Cibele a Ostia (Itàlia), i de l'altra, a les pràctiques rituals relacionades amb el banquet funerari, tractant essencialment les dades d'època romana i tardo-antiga documentades a la Necròpolis Alta de la ciutat d'Oxirinc (Egipte).